

PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo „Jugoslovanska tiskarna“, Kolportažni oddelek, vhod s Poljanskega nasipa 2.

Inserati se računajo
:: po dogovoru. ::

Zakoni, ki se ne izvršujejo.

Pod tem naslovom je priobčila 6. t. m. zagrebška »Narodna politika« (glasilo Hrv. pučke stranke) članek, ki ga zaradi njegove zanimivosti priobčujemo v »Pravici«, da vidijo naši delavci, kaj smejo pričakovati v svojo zaščito od sedanjega centralističnega režima, ki ne izpolnjuje niti mednarodnih obveznosti. Članek je napisal dr. Juretić.

Ko je mirovna konferenca v Versaju sklepala mirovno pogodbo, se je ugotovilo, da je svetovni mir ogrožen vse dotlej, dokler obstoji nezadovoljstvo delavcev radi brezvarstva in brezpravnega svojega položaja napram doledajalcem. Iz tega razloga se je vstavil v versajsko pogodbo posebni XIII. — oddelek, ki povdarja potrebo ustvaritve delavskega zakonodajstva, kako bi socialna pravičnost veljala tudi za osebe v delavnih odnosih. V tem XIII. oddelku se ne naštevajo samo glavna delavska vprašanja, katera naj bi države z zakoni rešile, ampak se hkrati ustanavlja posebna institucija (naprava) — **generalna konferenca** — katera naj bi sestajala letno saj enkrat in sicer z dvojno nalogo: 1. da se na sestankih razpravlja o ureditvi odnosa dela in kapitala in da se sklepajo obvezni zaključki o izdajanju delavskih zakonov v posameznih državah, in 2. da generalna konferenca po svojem organu **mednarodnem uradu dela**, nadzira ali države izdajajo in ali izvajajo delavsko zakonodajstvo.

Versajska pogodba in naša država.

Versajska pogodba je podpisala tudi naša država in se je torej tudi ona zavezala, da bo izvajala zaključke generalne konference. Naše vlade so res predložile parlamentu nekaj zakonov, ki branijo delavca. Tako imamo zakon o inspekciji dela. Zakon o zaščiti delavstva ureja delovni čas, delo žensk in otrok, nočno delo, nedeljski počitek. Ustanavlja stanovska delavska zastopstva delavskih zbornic; ureja in določa pravice delavskih poverjenikov (zaupnikov) v industrijskih podjetjih. Zakon o delavskem zavarovanju določa, da se mora delavstvo zavarovati, da ne bi bilo izpostavljeno bedi za slučaj bolezni, onemoglosti, delavske družine pa tudi za slučaj smrti svojega hranitelja. V tem zakonu je predvideno tudi zavarovanje za slučaj brezposelnosti. Zakon o inspekciji dela določa osnivanje posebnih oblastev, ki morajo skrbeti, da se delavski obrambni zakoni izvršujejo.

Oblasti ne izvršujejo zakonov.

S tem, da je naša vlada izdala te delavske obrambne zakone, pa je izpolnjena samo ena obveznost. Naša vlada bi morala izpolniti tudi drugo obveznost: morala bi te zakone tudi izvrševati. Tega pa ona ne dela. Zakoni so sprejeti, razglašeni, toda oni se nikakor ne izvršujejo, tako da je položaj delavstva pri nas prav tako slab, kakor je bil pred razglasitvijo teh zakonov. Pojdimo po vrsti! Zakon o zaščiti delavstva določa osemurni delavni čas, prepoveduje zaposlitev otrok pod 14. letom. Tako prepoveduje tudi nočno delo žensk in otrok. Mi pa vidimo, da se pod različnimi pretvezami uvaja deset, da celo dvanajsturni delavni čas, da je mnogo deset in dvanajsturnih otrok, ki so zaposleni in to celo v zadušljivih nezdravih podjetjih, da morajo ti otroci, pa tudi ženske opravljati nočno delo. V naši javnosti je bilo ne-

pravno ugotovljeno, kako naravnost nečloveško se izrablja to otroško delo. Nič bolje ni z drugimi odredbami zakona o zaščiti delavstva. Delavske zbornice so se sestale ponekod enkrat, drugod dvakrat, nikjer pa ne več kot trikrat. **Vlada enostavno ne dovoli kredita in delavske zbornice ne morejo funkcionirati**, tako da je ta ustanova popolnoma iluzorna. **Še huje je z delavskimi zaupniki**. V zakonu o zaščiti delavstva je obljubljen posebni pravilnik, ki bo podrobno uredil način volitev teh zaupnikov. Od tedaj sta že potekli dve leti, toda pravilnika še danes ni! Kjer pa delavstvo zahteva, da si izbere svoje zaupnike, javni organi to na vse mogoče načine ovirajo. Koliko je v podjetjih stalnih in nikdar kaznovanih prestopkov obrtnega reda, kolikim življenjskim in zdravstvenim pogibljim so izpostavljeni delavci v tvornicah, to dokazuje dnevna kronika neureč, ki jo priobčujejo naši listi.

Kakor se ne izvaja zakon o zaščiti delavstva, prav tako se ne izvajata ostala dva zakona: o delavskem zavarovanju in o inspekciji dela. Že sam zakon o delavskem zavarovanju je tako pomanjkljiv in birokratski, da bi nudil malo koristi tudi če bi se izvajal. Tudi v tem zakonu so predvideni posebni pravilniki, pa teh pravilnikov še danes ni.

Ustanova inspekcije dela

ni tisto, kar bi po svojem imenu morala biti. Že zaradi nezadostnega personala ne morejo te inspekcije odgovarjati svoji nalogi in to tudi tedaj če bi jim bilo to drugače mogoče. Inspekcije dela bi morale biti obrambne oblasti za delavstvo, toda to one nikakor niso. **Ker naše upravne oblasti smatrajo vsako reakcijo delavstva na krivico s strani delodajalca za upor** kadar se delavec pritožuje nad krivičnim podaljšanjem delovnega časa, kadar zahteva spremembo kolektivne pogodbe, kadar se ustavlja pomanjkljivim zdravstvenim uredbam v tvornici in podobno in **kadar apelira na inspekcijo dela, da ga brani, ona tega noče storiti. Ako pa se delavec spusti v boj z delodajalcem, pošlje državna oblast žandarmerije, da umire puntarje**. Lep zgled tega je nedavni mornarski štrajk.

Škandal!

To kar se danes godi pri nas z delavstvom, to je ne samo kulturna sramota ampak tudi nečloveška. Sodnik in zagovornik te nečlovečnosti pa so državni organi, kateri nočejo izvajati niti pomanjkljivih delavskih obrambnih zakonov. Mi ne vemo, čemu imamo ministrstvo za socialno politiko. Ne vemo, čemu je vlada izdala delavske zakone, ko jih noče izvrševati. Ali mogoče zato, da se pokaže pred zunanjim svetom, kako se briga, da zavlada v naši državi socialna pravičnost?

Ugotovitev versajske mirovne konference, da **kljub vsem mirovnim pogodbam ne bo na svetu miru, dokler ne zavladata socialna pravičnost**, ne velja samo za ves svet splošno, ampak velja tudi za posamezne države posebej. Naše delavstvo je sedaj sicer mirno, toda ne zato, ker bi bilo zadovoljno, ampak ker straši nad njim bajonet. Samo med delavce je treba iti, da se vidi, kako obupno so razpoloženi. To nezadovoljstvo zamore izbruhniti vsak trenutek.

Kakor da je šinil dekletu v glavo kak socialno demokratski zel duh, so se porajale v njeni razburjeni duši slika na sliko, primera na primeru.

Izpred oči je zginita dekletu mešana družba, v kateri se je nahajalo, in kakor, da bi bila začarana, se je zdajci znašla v onih prekrasnih prostorih, katerim je pravkar od spodaj posvečala svojo nevidno pozornost.

Bila je oblečena v prekrasno plesno obleko, ki jo je pravkar kot šivilja naredila hčerki dunajskega bogataša na hitro obogatelega in prav tako hitro povzdignjenega v plemiški stan. Na glavi je imela velik in dragocen venec iz violic in kamelij, ki ga je zvečer videla v hiši svoje naročnice. In zdelo se ji je, kakor da jo vsi motre in je ona središče in junakinja večera — in da... Tedaj jo je stresel mrz — vzbudila se je in kratke sanje so prepodile trpke besede: »Oh da bi bila samo enkrat bogata in imenitna, ne pa siromašna in sužnja.

Tako je parkrat vzdihnila proti stropu, dočim je voz ropotal in drdral po slabo očiščenih tračnicah.

»In kaj bo iz mene?« je nadalje premišljevala, »stara šivilja z očali bom«, ki jo bodo milostno uporabljali za krpanje perila v hišah, v katerih šivam danes plesne obleke. — — — Ko tudi šivati ne bom več videla, bom pletla in bom morala dodajati goldinarje, ki si jih bom prihranila. In potem? Potem bom pa stradala in zmrzovala; prišla bo bolezen, prišla bolnišnica in koncem koncev smrt!«

Politični pregled.

V naši državi.

Radikali v zadregi. Kakor znano morejo radikali vladati le s pomočjo Turkov in Nemcev. Ti pa zahtevajo za vsako glasovanje posebne odškodnine. Tako morajo radikali mnogokrat proti svoji volji ustrezati — Turkom, ker nočejo sporazuma s Slovenci in Hrvati. Radikali bi na primer radi v južni Srbiji naselili same Srbe, da bi te kraje posrbili, a tega ne puste macedonski Turki.

Ker so tedaj v taki zagati, vedno žele, da bi se okrepili še z drugimi strankami. Vabijo v vlado posebno Jugoslovanski klub, ki pa more povedati tem velesrbom le eno: dajte najprej zagotovilo, da revidirate ustavo in daste avtonomijo, potem je mogoč razgovor z vami.

Neprilike pa imajo radikali tudi v lastnih vrstah. Med njimi je nekaj poštenih mož, in te boli, ko vidijo kakšno korupcijo uganjajo njihovi voditelji. Največ pregla-vice dela korupcionistom kmet Ranković, ki se bori kot star parlamentarec za čistost radikalne stranke. Večkrat ga morajo naravnost prositi, da jih še reši pri glasovanju poraza.

Velik strah imajo radikali tudi pred prihodom Radičevih poslancev. Četudi je Radić mnogo zamudil in četudi bi nekaj časa mandatov njegovih poslancev ne verificirali, vedno jih le ne bi mogli pritiskati ob steno. Če pride nekaj Radičevih poslancev v Belgrad, se danja radikalna vlada izgubljena in s strahom se vprašujejo, kaj potem?

Ukinitev teološke in medicinske fakultete. Te dni je bil predložen finančni zakon in presenečeni so brali naši poslanci § 83, ki pravi, da se ukinita v Ljubljani bogoslovna (teloška) in medicinska fakulteta. Vedeli smo vsi, da Srbe bode slovenski jezik in slovenska kultura, a take nesramnosti, da bodo to, kar so z zakonom dovolili, kar meni nič tebi nič skušali uničiti, nismo pričakovali. Proti temu nasilju se je dvignil vihar ogorčenja. In Pašić je res obljubil dr. Korošcu, da bodo radikali to preklicali. Samo če bi jim bilo verjeti.

Avtonomistična misel prodira. Znani srbski komunist dr. Šima Marković je napisal knjigo o narodnem vprašanju, v kateri prihaja do zaključka, da bi z delavskega stališča bila najboljša rešitev ustavnega vprašanja v naši državi: pokrajinske avtonomije na podlagi najpopolnejše demokracije. — Tako prihaja spet en Srb več do tega, kar mi trdimo in zahtevamo že leta. Nehote pa se človek spomni na volivne boje zadnjih let, ko so se pristaši istega Šime Markovića, komunisti, norčevali iz zahteve po avtonomiji, češ da jo zahtevamo samo, da bi na Slovenskem mogli vladati — klerikalci. Počasi sprevidijo, da imamo tudi v drugih točkah prav. Resnice se ne da skriti za vedno pod mernik.

Spet vladna kuratela. Vlada, ki gleda vse skozi svoja centralistična očala, namerava nov napad na avtonomijo naših mest. Ljubljana in Zagreb naj bi dobila nekakega nadžupana, ki bi v vladnem imenu nadziral župana in občinski svet. Tako skušajo uničiti vse, kar še kako spominja na samoupravo. Pa pravijo, da živimo v svobodomiselni dobi.

Opozicijski blok? Kruh opozicije je grenak. To čuti ves slovenski naord, ki se bori za avtonomijo. Resnico tega stavka pa čutijo danes tudi demokratje. Poročali smo že, da govori proti korupciji centralizma nje-

Ob teh mislih so se Pepci vsule solze iz oči, ki jih je le s težavo skušala pred okolistoječimi prikriti.

»Zakaj sem siromašna?«, je nadalje razmišljala, »ali ne mislim vedno le na delo, ali ne sledi moja roka noč in dan neutrudno, lahko in gotovo navodilom modnega žurnala? In vendar vsa moja pridnost, ves moj napor komaj zadostujeta, da se s težavo preživljam! — Niti ene same cvetice si ne privoščim, da bi z njo okrasila svojo izbo — oh, kako je bil krasen šopek, ki ga je danes za na ples dobila gospodična Emilija —! Jutri bodo rože ovenele. Kako lepo in kako dolgo bi nepotrgane razveseljevale mene na mojem oknu!«

Drdrajoči voz se je ustavil — Pepca se je spomnila, da je dospela na konec svoje vožnje, izstopila je, se bolje zavila ruto ter razprostrla svoj dežnik, da bi se ubranila dežja, ki ga je hud veter zanašal.

Tako je hitela po netlakovani, slabo razsvetljeni ulici 5. okraja, jezno premišljujoč zlo usodo, ki je ustvarila bogataše in reveže in je njo čisto po nedolžnem obremenila s prokletstvom bede in revščine. Tu pa tam so stopili iz gostiln, ki so imele nad vratmi medlo razsvetlene napise »večerna zabava«, razposajeni fantje, ki so drveli proti dekletu, ki je bilo kljub svoji starosti 30 let še dokaj čedno, in se mu v svoji nesramnosti ponujali za spremljevalce.

(Dalje prihodnjič.)

Šivilja.

(Iz zbirke: Zapiski policijskega komisarja. Dunajske slike.) Nemški spisal dr. Meixner, poslovenil...

»Samo enkrat bi bila rada bogata in imenitna, lepa in mlada, samo enkrat bi rada občutila, kako se da živeti za temi razsvetljenimi okni, zastrtimi bogato vezanimi zastori, — samo enkrat bi rada vedela, kaj se pravi štetati se oblastveno po krasni dvorani in ne slutiti, kaj pomeni stopicati po cestnem blatu izpodrecana, da varuješ svoje revno krilo.«

Tako je govorila sama s seboj Pepca Weisova, siromašna šivilja, ko je gledala proti razsvetljenim oknom palače na Ringstrasse, za katerimi so se videle različne postave, dočim je sijajni lesteneč metal svojo luč na zlate okvire slik, ki so krasile stene salona.

Bližajoče se zvončkanje cestne železnice s konjsko vprego je prekinilo njen samogovor. Pepca je spretno skočila na stopnjico, prerinila se skozi kadeče moške v parker, z zatohlim zrakom napolnjen notranji prostor voza in obstala v običajni gneči, ker ni bilo praznega sedeža.

Kadar je bilo slabo vreme, se je vedno peljala iz hiše, v kateri je po dnevi šivala za denar in hrano, do cestno železnico.

Toda tudi sedaj v vozu ni mogla pozabiti razsvetljenih oken.

gov boter — Pribičević. Zato pa bi demokratije radi, da bi vsa opozicija nastopala skupno in enotno proti vladi. Vodji jih seve misel vreči vlado, da sami pridejo k skupnim jaslim z radikalami. Razume se, da naši nimajo interesa reševati demokrate, ki so državi v času svoje možnosti toliko škodovali, pač pa je mogoč skupen nastop od slučaja do slučaja.

Občinske volitve. Pretekli teden je v zbornici nastalo veliko razburjenje ob priliki vprašanja o občinskih volitvah v Srbiji. Pri teh volitvah so radikalni svoje nasprotnike demokrate strahovito porazili. Storili so pa to na čisto balkanski način: z žandarji, grožnjami, denarjem itd. Demokrati so to vprašanje spravili pred zbornico in divje napadali radikale, tako, da je prišlo do najburnejših scen in medsebojnega zmerjanja.

Takse sprejete. Najvažnejši in za prebivalstvo najžalostnejši dogodek preteklega tedna je bil zakon o takсах. Pristojbine so se s tem zakonom povišale skoro za 100% in država bo po računih opozicijskih poslancev dobila do 500 milijonov novih dohodkov.

Panteon: Srbi hočejo ovekovečiti svoje zaslužne može na račun vize države. Sprejet je bil v skupščini predlog, na se vda zgradba Panteon, v spomin na boritelje za svobodo Srbije. Tako je Pašić že v življenju poskrbel, da ga ne bi davkoplačevalci pozabili po smrti, ki mu jo mnogi prav iz srca žele. Deset milijonov dinarjev hočejo vsako leto vstaviti v proračun za proslavo zaslužnih Srbov. Mi smo mnenja, da bi bilo neprimerno večje človekoljubje, če bi ta denar uživali živi, ki trpe bedo. In teh je tudi v zmogoviti Srbiji.

Koroške volitve. Dne 21. okt. se vrše v vsej Nemški Avstriji volitve za državni in deželni zbor. Teh volitev se udeležijo s svojo samostojno listo tudi koroški Slovenci. Upravičeno upajo, da dobe v državni zbor svojega zastopnika in za deželni zbor štiri. Izpostavljeni pa so velikim nasilstvom. Dočim je lista za državni deželni zbor odobrena, so iz čisto ničevih razlogov razveljavili listo za deželni zbor. Vložen je priziv na Dunajsko vlado — toda vrana vrani oči ne izključe. Morda rešijo priziv, a zadnji trenutek, medtem pa slovenske volitve zbegajo češ, da ne bo lastne liste. To so razmere, ki so precej podobne našemu Balkanu. Kako so si podobni razni zatiralci slabih, naj bodo visokokulturni Nemci ali — Balkanci.

V inozemstvu.

Krn. Kdo se ne spominja z žalostjo tega imena? Dvakrat z žalostjo. Tam so tisoči padli v svetovni vojni in ta vrli je za goriške Slovence zunanji znak ponižanja. Pred dvema leti je strela razbila na Krnu spomenik italijanskim vojakom. Italijanski fašisti so obdolžili

Slovence in divjali po barbarsko proti nedolžnim kmetom v podkrnskih vaseh. Ko je komisija dognala, da je mogla to napraviti le strela, ni nihče dal osramočenim goriškim Slovincem, ki so jih preje slikali kot nekulturne razbijavce spomenikov zadoščenja. Sedaj pa je strela znova pokazala svojo moč, da osramoti laško surovost. Spet je razbila v začetku oktobra spomenik, katerega so bili Italijani slovesno znova postavili pred dvema leti in h katerega odkritju so tirali slovenske ljudi iz vse okolice, da so jih tako osramotili.

Nemško trpljenje. Nemčija danes doživlja strašne dni. Njen denar je ob vsako vrednost. Par čevljev stane štiri milijarde in pol in vozni listek na cestni železnici 50 milijonov. Sicer pa to še ne velja; vsak trenutek je drugače, nobena cena ni stalna. Zato trgovci nočejo prodajati svojih zalog, zato kmetje nočejo voziti za krompir domov iz mesta papirja. Mestno prebivalstvo strada in obupa. Vlada se trudi, da reši, kar se da. Proti nemirni in razumni pučistom je dobil kancler Stresemann pooblastilo za izjemno pravico, da bi vzdržal red. Proti so glasovali komunisti. Ista vlada se trudi urediti valutne razmere. Rešno mislijo investiti zlato valuto. Sili jih k temu tudi edinstvo, da se večje kupčije že danes sklepajo na tej podlagi. — Strahovito se na Nemčiji danes maščuje prejšnja vseoblastnost.

Poljska gre za Nemčijo. Propad nemške marke vleče za seboj tudi poljsko marko, ker so Poljaki v nešteto stvarih zelo odvisni od Nemčije, posebno od njene industrije. Poljskih mark je treba danes za en dolar en milijon.

Stari in mladi — na Turškem. Znano je, da so takimenovani mladoturki proglasili mesto Angoro za glavno mesto Turčije in da so odstavili Kalifa, ki je bil skozi stoletja turški cesar, od tega častnega mesta. Uvedli so moderno republiko. To pa ni vseh Starim Turkom ki sanjajo o nekdanji slavi svoje države in lepem Carigradu kot glavnemu mestu velike monarhije. Začeli so z upor po vsej deželi in dervišem se je posrečilo potegniti za seboj mnogo prebivalstva. Sicer je gotovo, da bo ta upor zaduščen, ker imajo mladoturki vlado in vojaštvo, vendar doživlja Turčija danes težke dni.

Obvezno delo na Bolgarskem. Po najnovejših vesteh nova bolgarska vlada namerava obvezno delo ohraniti, kakor ga je uzakonila vlada Stambulijskega. Minister Stenčef je izjavil, da bo obvezno delo ostalo in bo zakon le v posameznostih reformiran. Najvažnejša je odprava obveznega ženskega dela, ker vlada baje smatra, da je žensko delo v hiši koristnejše. Doba prisilnega dela bo menda skrajšana in organizacija prepuščena krajevnim oblastem. — Bojimo se, da bo ta ustanova pod reakcionarno vlado izgledala baš kakor beograjski kuluk.

so pomagali pri tem delu, ki pomeni pravzaprav za železničarje ječo z vsemi mogočimi rablji. Gospod minister je tudi označil to organizacijo kot edino, s katero se razgovarja. Organizacija, katere predstavniki sede na visokih mestih direktij in ministrstev, niti ne more predlagati za uslužbenca kaj res modernega in pametnega ker ji je glavna samo partizanska politika.

Gospod minister je 28. septembra v zakonodajnem odboru izjavil, da hoče odslej premeščati uradnike na boljših mestih v prečanskih krajih v Srbiji in Makedoniji a Srbe v prečanske kraje.

Slovenski železničarji.

V Sloveniji so slovenski železničarji ob prevratu izvršili velikansko delo za našo državo. Nadčloveške so bile njih žrtve, a svojo nalogo so izvršili sijajno ter državi prihranili milijarde premoženja. Cela domovina jim je brez razlike izrekla priznanje, a gospod minister, ki bi moral skrbeti za zadovoljnost med železničarji (Franko Kremžar: Jim daje brece!), jim s svojimi nepremišljenimi besedami ter grožnjami temlje še tisto trohico zadovoljstva, ki jim je v teh težkih dneh še ostala. S tem korakom član vlade ne samo da dela prečanskim železničarjem, ki so priznani strokovnjaki, veliko krivico temveč, koplje še večji prepred med Srbi na eni ter Hrvatini in Slovenci na drugi strani. Proti takemu načinu postopanja z našimi ljudmi najodločnejše protestiramo. Naša zahteva je, Slovenci in Hrvati ostanejo na svoji zemlji, a Srbi na svoji. (Živalno odobravanje in ploskanje na desnici.)

Gospod minister je izjavil, da je sprejel vse pamenje izpremembe: s tem je menda hotel reči, da so bili vsi drugi predlogi nespametni.

Proti!

Ali je zakon o službi železničarjev, ki najsironostnejših niti ne omenja, ki nima nobene besede o železničarskih stanovanjih, ki uklepa železničarje v verigo slabosti, ki jemlje in skrajšuje družinam penzije, ki se ozira na pridobljene pravice, ki gazi svobodo, garancije v ustavi, ki stavlja vse železničarsko osebje na razpoloženo in irilitno nestalnino, ki dela razliko med Srbijanci in prečani, ki odpira na široko vrata denunciaciji in korupciji in ki v disciplinskem oziru preli s preklesanom sodom, ali je tak zakon pameten? Naša sodba je, da ne. (Živalno odobravanje in ploskanje na desnici.)

Mlada žena.

Čitajte naš novi roman: „Mlada žena“.

Spisal

Fedor Mihajlovič Dostojevskij — ki je eden prvih svetovnih pisateljev, kar se tiče razglabljenja človeške duševne narave. Roman bomo začeli priobčevati v prihodnjih številkah.

Strokovne vesti.

Izpreminjevalni predlogi Jugoslovanskega kluba, k črti železničarskega zakona.

Tekom razprave v zakonodajnem odboru so poslanci Jugoslovanskega kluba stavili tele izpreminjevalne predloge. (Prinašamo le najvažnejše. Ur.)

Določba, da se v slučaju disciplinske preiskave odteguje i penzija, je nesocialna in nemoralna. Zato se na črta t. 4 člena 148.

Istotako naj se črta točka 9. člena 149, ki zabranjuje v bodoče vsako ustavitev dela (štrajk). S tem železniškemu osebju odvezeta možnost, si z začasno ustavitvijo dela priboriti izboljšanje položaja.

K členu 156. zahtevamo in predlagamo, da se v vseh kategorijah uslužbencev voli enakost števila zastopnikov, da bi bile tako vse kategorije v dotičnem razpisu paritetno zastopane.

Predlagamo, da so člani disciplinskih sodišč, ki so vidno izrekajo krivične razsodbe, odgovorni kazensko temu zakonu. Tako določilo velja za vsa druga disciplinska sodišča, le pri našem prometnem osebju je zastopnik vlade naš predlog odklonil.

Nadalje zahtevamo, da so člani 187., 188., 189. in 190. črtajo, ker vsebujejo skrajno krivično in nesocialno odredbo, po kateri bi prišli celo penzionisti pod disciplinsko preiskavo. Ta določba je nesmiselna, ker železničar, ki je penzioniran, nima z železničarsko službo nobenega opravka več.

Pri členu 194. smo zahtevali, da ostanejo vsi dosej danji železniški uslužbenci po razglasitvi tega zakona naprej v službi.

Zakonski predlog predvideva izjeme za železniške uradnike beograjske direktije. (Člen 200.) Uradniki direktije se brez ozira na svojo službeno dobo prevedejo v II. (višjo) kategorijo. S to določbo se oškodujejo prečanski železniški uradniki. Uvaja se razlika med prečani in neprečani. (Dr. Kulovec: Dve vrsti državljanov. Gospod minister in vlada inače večina pa je to krivico potrdila in naš predlog zavrnila.)

V členu 205. je skrito bodalo proti hrvatskim in slovenskim in sploh prečanskim železniškim uslužbencem, ker določa ta člen: »Železniški uslužbenci dosežejo starost šele po preteku 3 let«. Tu se hoče na enak način postopati z železničarji kot se postopa sedaj z oficirji državnimi nastavljenici — prečani. (Karol Škulj: zopet!) Na boljših mestih v prečanskih krajih se hoče Hrvate in Slovence odstraniti in na njih mesta postaviti

Jugoslovanski klub v borbi za naše železničarje.

Zakoni, ki jih na podlagi usodne vidovdanske ustave izdaja sedanja vlada padajo kot smrtni udarci na posamezne sloje takozvanih prečanskih državljanov. Cinična reakcionarnost in neodpustljivo nepoznanje razmer sta glavna znaka vseh novejših naših zakonov. Prav posebej je pa to treba povdariti pri novem železničarskem zakonu. Poslanci Gostinčar, Kremžar, Žebot in Kugovnik so se zato v imenu Jugoslov. kluba z vsemi parlamentarnimi sredstvi borili proti temu zakonu, zlasti pa proti njegovim najkrutnejšim določbam, ki uničujejo osebnostne pravice železniških uslužbencev. S stvarnimi predlogi, dokazovanji, protesti in viharnimi nastopi v odsekih in zbornici se je posrečilo uriniti marsikako spremembo, toda v načelu je vladajoča reakcionarna srbska klika vztrajala pri svojem. V naslednjem prinašamo najvažnejše točke izjave, ki jo je v imenu jugoslovanskega kluba podal v skupščini poslanec Žebot.

Zakonski načrt za službeno pragmatiko železničarjev, ki ga je predložila vlada narodni skupščini, v nobenem slučaju ne vstreza socialnemu razvoju sedanjega časa, še manj pa gmojtnemu ter službenemu položaju in stanovskim zahtevam železničarjev samih.

V zakonu je polno nejasnih določb, vsled česar bodo železniški uslužbenci gotovo trpeli znatne nepriključnosti in občutili škodo. V celem zakonu ni določbe, ki bi branila pridobljena prava sedaj službujočih železničarjev.

Razdelitev na kategorije in stopnje je prepuščena ministrskemu svetu, s tem se odtegujejo zakonodajstvu razne določbe službene pragmatike železničarjev.

Disciplinarne komisije in kazni.

Na disciplinske komisije nimajo uslužbenci nobenega upliva. Člane imenuje minister. Sestava teh komisij ne ustreza modernim načelom enakosti. V disciplinski komisiji niti uradniki niso enakomerno porazdeljeni, ker imajo prvenstvo oni iz I. kategorije, koliko manj se ozira zakon na zvanjenske in služitelje, katerim priznava iz vsake kategorije po 2 člana. Edino pravilo, ki odgovarja pravičnosti, je enakost. Disciplinske komisije bi morale biti paritetno sestavljene.

Disciplinske kazni so naravnost nesocialne, drakonične, nečuvane in proti vsem dosejdanim predpisom zelo poostrene in sicer: 1. je pismenji ukor; 2. odtegnitev plače izven stanarine do 20% mesečno; 3. stavljenje v penzijo brez odvetja penzijskih prejemkov; 4. stavljenje v penzijo z odvetjem penzijskih prejemkov največ mesečno 20%, tako da to odvetje traja omejeni čas in to največ 10 let; 5. odpust iz službe; aka je uslužbenec zadobil v tem času pravico na pokojnino, izgubi to pravico za svojo osebo.

Take drakonske kazni določa zakon za disciplinske prestopke. Med disciplinsko postopanje so uvrščena tudi taka dejanja, ki ne spadajo pred disciplinsko, temveč pred kazensko sodišče. Določba, da se more postaviti pred disciplinsko sodišče tudi taka oseba, ki je bila sod-

nijsko popolnoma oproščena, ne odgovarja pravici, pa tudi ne ugledu sodišč, ker pomenja diskreditiranje sodnih odločb.

Disciplinski prestopki so razdeljeni na 21 točk, od katerih bi nekatere morale izostati, ker dotični delikti spadajo predredna sodišča. Med navedenimi točkami se tudi nahaja posebna (točka 9.), ki prepreduje železniškim uslužbencem pravo na pokrete za izboljšanje njih gmojnega položaja. Ta določba bile v obraz ustavno zajamčeni osebnosti in gospodarski svobodi v borbi za izboljšanje materialnega položaja državljanov, torej tudi železničarjev.

Penzionist je zaslužil penzijo z vršenjem službe, vsled tega tvori pokojnino njegov prilažen in prihranjen kapital — njegovo last — ki mu je nihče ne more in ne sme vzeti, izvzemši slučaje zadalžitve in storjene škode. Po določilih tega zakona pa more penzionist izgubiti penzijo za delikte čisto osebnega značaja. Ako vzamemo v obzir, da so s tem prizadeti tudi svoji penzionista, je dovolj jasno, kolika krivica je s tem uzakonjena.

Poleg disciplinskih, pa je vsak uslužbenec podvržen tudi administrativnim kaznim. Vse te kazni i disciplinske i administrativne se morajo nameščencu vpisovati v službeni list, kar vpliva na napredovanje v službi.

Stalnost za vse železničarje.

Vsi uslužbenci železnice, v kolikor so stalno nameščeni, so si s tem pridobili pravico do stalne službe. Zato je popolnoma neutemeljena in docela krivična določba, da se postavijo vsi uslužbenci z dnevom razglašanja tega zakona na razpoloženo. Tekom 4 mesecev pa se mora odločiti, kdo bo ostal še nadalje v službi ali pa bo odpuščen.

Tako se bodo odprla vrata mrznji, denuncijanstvu, sovraštvu in korupciji. Tak način izbiranja človeškega materiala za železničarsko službo je nepravičen, nepravičen in tudi za službo kvarljiv. Vsi uslužbenci, ki so do sedaj službovali, bi morali ostati v službi.

Nepotrebna je tudi določba, da morajo vsi uslužbenci v 2 mesecih po razglašenju tega zakona doprinesiti dokaze o predpisanih izobrazbi. Vsa nastavljenec je moral napraviti potrebne izkušnje, odnosno se izkazati z dokazi svoje strokovne izobrazbe, predno je bil sprejet v službo.

Odločno moramo tudi odkloniti določbo člena 205., ki določa, da so vsi uslužbenci v kraljevini stalni šele tri leta od dneva ko stopi v veljavo ta zakon. To je dvojni nož, ki se more uporabljati za premeščanje in za postavljanje uslužbencev iz političnih in drugih razlogov.

Nato navaja poslanec izpreminjevalne predloge Jugoslovanskega kluba, ki jih prinašamo na drugem mestu ter zaključiti.

Uradna korupcija.

S tem zakonom, kakor je izjavil gospod minister, so bili zadovoljni takozvani »nacionalni železničarji«, ki

Srbe, kakor se je to že zgodilo v Ljubljani, Mariboru, Sarajevu in Subotici. Naš predlog je, da se vsi dosedanji železničarji, uradniki in uslužbenci takoj sprejmejo. Tako bi se krivici zaprla pot. Pa tudi ta predlog pri ministru in vladni večini ni našel milosti.

S členom 209. se daje hud udarec osebnosti, ki bo penzionirano pred razglasitvijo tega zakona. Daje se mu penzija po starem zakonu. Tu bo zopet na široko odprta pot krivici, kakor se to dogaja pri penzioniranju oficirjev. **Prečane se penzionira po starem, a neprečane po novem zakonu.** Predlagamo, da se vsem, ki se odslej penzionirajo, prizna penzija po novem zakonu.

K členu 209. predlagamo: Bivši železničarji-milošinarji se smatrajo kot penzionisti in sprejemajo iste dohodke kot železničarji-penzionisti.

To predlagamo, **ker je na stotine milošinarjev, ki so podobni mrličem.** Po vseh drugih državah dajejo tudi provizoričnim železničarjem, ki so se v službi ponesrečili, pravico penzije. Le naša železniška uprava, naš železniški minister in vladna večina ne marata nesočialnosti in krivice popraviti.

K členu 210., točka 1., ki določa, da družine uslužbencev, ki so bile pred novim zakonom penzionirane, dobivajo penzijo še po starem, so člani Jugoslovanskega kluba zahtevali, da se penzije izplačajo po novem zakonu.

Člen 212. kaže na to, da se bo marsikateri nesočljub gotovim ljudem, enostavno odslovil in da mu bodo za to dali samo dvomesečno do sedanjega plačo. Zahtevali smo, da bi se jim dala 6 mesečna oziroma 12 mesečna plača, da bi lahko pokrili selitvene stroške.

Pri členu 213. smo zahtevali, da se v celoti briše, ker se dela v njem razlika med uslužbenci Črne gore, Srbije in prečani v škodo prečanom.

Zahtevamo pri členu 214., da se naj ne dela nikake razlike med uslužbenci, ki so bili v vojni in nevojaki.

V členu 214. se dela razlika med srbijanskimi in prečanskimi rezervnimi oficirji, **ker se štejejo vojna leta srbijancem v penzijo prečanom pa ne.** To je na eni strani stvarna krivica, na drugi pa dokaz političnega separatizma. (Živalni kliči na desnici: Tako je!)

Trafikanti Slovenije. Poročali smo že, da se ustanavlja »Strokovna zveza trafikantov za Slovenijo«. Kako je ravno nam trafikantom potrebna enotna organizacija, v kateri je in mora biti zastopani vsak zaveden trafikant, invalid, neinvalid, vdova ali sirota, nam podajajo dejstva, ki jih navajamo, najlepši dokaz. Podražila se bo kolkovna taksa, železnica se je že podražila, pri čemur smo pri prevozu tobaka močno prizadeti. Najhujše pa je, da se je še zraven tega sprivil reziški vijak nad trafikante z namenom, odvzeti mu 1% na dobičku. Urušenje trafikantov je podvzelo potrebne korake, da se to prepreči, toda, ker je brez prave moči, je bil boj brezuspešen. Tam, kjer se odločuje o naši usodi, tam moramo imeti zagovornike, ako hočemo, da uresničimo upravičene zahteve. Vselej tega se je sklenilo na dosegljivih obsežnih sestankih izvršiti reorganizacijo v zmišlu Strokovne zveze trafikantov za Slovenijo. Da se omogoči pristop vsem v najkrajšem času, se bodo vršili po mestih in trgih tozadevni strokovni sestanki. Zatorej prosimo, da se pogovorite po posameznih okrajih, trgih in vaseh, kedaj bi se za Vaš okraj lahko vršil sestanek in to sporočite na spodaj navedeni naslov, da pride govornik. Posamezniki prigrasite pristop potom dopisnice, na kar vam bo tajništvo poslalo pristopnico, katero takoj vrnite izpolnjeno. Pripomnimo, da se bo organizacija potegovala samo za organizirane tovariše in tovarišice. Obračajte se v vseh zadevah na naslov: Tajništvo Jugosl. strokovne zveze, Maribor, Wildenrajnerjeva ulica 6.

Celje. V nedeljo dne 7. t. m. je imela naša skupina »Poselske zveze« svoj mesečni sestanek, na katerem je predaval tajnik Gajšek o časopisju. S svojim referatom nam je pokazal početek in razvoj časopisja in njega moč, ter vpliv danes; nadalje statističen pregled naše in nasprotne časopisja, posledice za človeško družbo in močno razširjenega, svobodomiselnega protiverškega časopisja v naši in drugih državah in nas končno opozoril na naloge, do našega in proti nasprotnemu časopisju. Prijavilo se je zopet 12 novih naročnic »Pravice«. Naša skupina ima svoje redne mesečne sestanke, ob teh prilikah pridobimo vedno novih članic, razpravljamo o naših strokovnih zadevah. Za zabavo poskrbimo s petjem, govori itd. tako, da komaj čakamo novega sestanka. Radovedne smo, kako se gibljejo naše tovarišice tudi drugod, posebno v Ljubljani? Veselilo bi nas, kako poročilo iz drugih krajev domovine v našem časopisu. Pri centrali bi bilo meda tudi dobro malo več življenja. Naš pozdrav naj velja vstajenju in delu povsod!

Celjanke.

Jug. strok. zveza rudarjev v Trbovljah

Administrativno vodi JSZR zopet tov. Kukman. Vsi spisi in dopisi naj se naslavljajo na: Jug. strok. zveza rudarjev, Trbovlje II.

Načelstvo in na svoji zadnji seji sklenilo, da se nikogar ne more sprejeti kot člana JSZR, kdor obenem ne plača naročnine za naše delavsko glasilo Pravica. To na znanje vsem skupinam »Jug. strok. zveze rudarjev«.

Razne skupine se tem potom ponovno pozivljajo, da poravnajo članarino najkasneje do šestega vsakega meseca. (Glej pravila str. 16 paragr. 7!) Katerakoli skupina ne bode točno vršila svojih dolžnosti, jo bomo brezpogojno v »Pravico« namalali, — pa ne samo skupine, ampak tudi dotične odbornike!

Sestanek Jug. strok. zveze rudarjev je vsako sredo ob 5. uri popoldne. Dolžnost vseh članov je, da se sestanka udeleže.

Ker so došle nove članske knjižice, pozivljamo vse skupine, da pošljejo natančni imenik redno plačujočih članov, ker samo tem bomo izdali članske knjižice. Ob

enem pozivljamo odbore skupin, da natančno navedejo ime in priimek člana, poklic, oženjen ali samski, število družinskih članov, kedaj je član rojen, kam pristojen, od ktere organizacije je prestopil ozir. kedaj je pristopil k JSZR ter kje stanuje. Sicer bomo tozadevne informacije poslali vsem skupinam, vendar opominjamo že danes, da bodo odborniki posameznih skupin skrbeli zato, da bodo formularji v vseh rubrikah natančno izpolnjeni.

Tovariš glavni tajnik Internacionalne, Jaques van Bugenhout v Bruselju (Belgija) nas ponovno opominja, da naj naša Zveza plača dolžno članarino Internac. kršč. rud. zvezi, — vsled tega opozarjamo vse skupine na to dolžnost. Vsak član IKZR mora plačati polletno 10.— K kot članarino, katero svoto naj skupine pošljejo najkasneje do 15. XI. na našo centralo. (Glej pravila.)

Predsedstvo.

Vrtnika. Skupina SZTD. usnarjev tvrdke »Indus« d. d. je potom svoje zveze vložila na vodstvo vlogo za nabavo prazničnih čevljev delavstvu 50% nim popustom tovarniške prodajne cene. Vodstvo »Indus« d. d. je tej naši želji popolnoma ustreglo, ter se je že pričelo poposovati vrsto in velikost, za nabavo čevljev delavstvu! Stem dejstvom je delavstvo zopet prejelo nekaj obresti za prispevke, ki jih uplačuje strokovni organizaciji. Žal, da delavstvo tega noče upoštevati.

Centrala.

Iz tajništva J. S. Z. Tov. Avgust Cvikelj je glasom poročila iz 18. seje načelstva J. S. Z. odstopil kot glavni tajnik J. S. Z., in je svoj agende predal dne 5. oktobra 1923.

Glasom sklepa iste seje je dne 7. okt. 1923 prevzel posle glavnega tajništva J. S. Z. tov. France Žužek.

Tajništvo si je pod novim vodstvom zastavilo predvsem sledeče naloge: Poglobiti stik med strokovnimi organizacijami in s centralo s tem, da bo vsako vprašanje takoj odgovorjeno: Urediti poslovanje centrale tako, da bo mogoč vsak hip natančen splošen pregled stanja krščanskih delavskih strokovnih organizacij; Urediti finančno plat organizacije na ta način, da bodo posamezne zveze od svojih skupin redno in polno prejemale članarino ter isto tudi redno plačevale centrali; Zasidrat »Pravico« med delavstvom tako, da bo vsak član J. S. Z. naročen nanjo. — Ko bodo dosežene te štiri točke, se bo šele lahko reklo, da je organizacija našega delavstva na znotraj popolnoma konsolidirana, narkar pojedno lahko na nadaljnje delo.

Glasom sklepa 19. seje načelstva od 11. okt. 1923 se vrši plenarna seja dne 28. okt. 1923. Vse zveze naj takoj določijo centrali izpolnjene vprašalne pole ter poravnajo zaostalo članarino.

Tajnik uraduje od 8 do 12 ure ter od 2 do 6 ure popoldne.

V vednosti. Prometna zveza je v dogovoru z mariborskimi tovariši sklenila, da skliče za dne 4. nov. 1923 v Ljubljano anketo Prometne zveze in načelstva Jugoslovanske strokovne zveze, da se uredi končno odnosi s tov. S štajerske. To je nujno potrebno posebno še vsled tega, ker bo morala Prometna zveza za svoje člane izpeljati kategorizacijo železničarjev in jo predložiti Jugoslovanskemu klubu kakor tudi ministrstvu za promet.

Delavec je vsakdo, ki živi pretežno od svojega osebnega zaslužka! Vsi delavci v Delavsko Zvezo!

Značilno.

Bivši liberalni ljubljanski občinski svet je za nizko ceno odstopil ljubljanskemu sokolu I. trg Tabor za sezidavo sokolskega doma in telovadišča. **Ta trg Tabor je daroval mestni občini pokojni ljubljanski škof Pogačar s izrečno pripombo, da naj se uporabi za otroško igrišče ali za park.** Zoper zazidavo trga Tabora je svoj čas protestirala večina Ljubljanec, ker je na tistem mestu res potrebno igrišče ali park. Toda ljubljanski naprednjaki so šli preko glasov ljubljanske večine in so trg za nizko ceno prodali. Pogodba pa določa, da se mora trg Tabor zazidati najkasneje do 1. februarja 1924. Sicer pripade zopet občini za prodajno ceno.

Ljubljanski naprednjaki seveda niso nikdar računali, da jih bo ljubljansko delovno ljudstvo vrglo z magistrata tako, kakor so za svoje nedelo v dobi 40 let zaslužili. To priznava celo sam g. dr. Pavel Pestotnik v oklicu, v katerem pozivlja celokupno slovensko svobodomiselnost, naj pomaga rešiti sokolski Tabor.

Ljubljanski Sokol je na občinski svet naslovil prošnjo, v kateri prosi za dvoletni odlog za sezidavo sokolskega doma na Taboru. Večina »Zveze delovnega ljudstva« je prošnjo zavrnila, kar je povzročilo med takozvanim naprednim svetom silno prahu.

Med debato je zavzel v vprašanju trga Tabora edino pravo stališče dr. Ivan Stanovnik, ljubljanski podžupan. Med drugim je dejal, da bi bil on proti zazidavi trga Tabora tudi, čeprav bi prosili zanj Orli, ker telovadišče v sredo mesta ne spada, ker je za št. Peterski okraj na tistem kraju, nujno potrebno otroško igrišče ali park. Sokoli pa naj gredo s svojim telovadiščem na periferijo mesta, kakor so šli Orli s štadijonom.

Oglasili pa so se k besedi tudi sodrugi narodni socialisti in celo nekateri socialni demokrati, člani »Zveze delovnega ljudstva«.

Ti so na vsak način hoteli prošnji Sokola ugoditi in sicer iz nestvarnih razlogov. Oni dobro vedo, da je bila ljubljanska občina pri prodaji trga Tabora oškodovana za težke denarje. Dobro vedo, da

stanuje v št. peterskem okraju vse polno delavskih družin, katerih otroci nimajo primerne kraja za igrišče in za sveži zrak. Dobro vedo, da ne spada v sredo mesta telovadišče, s katerega se čujejo pozno v noč zvoki godbe in kričanje vinjenih ljudi, ali kaj zato?! Šli so in so apelirali na »napredno« mišljenje neodvisnih in socialnih demokratov!

Tako! Marij se je »Zveza delovnega ljudstva« v Ljubljani stvorila zato, da bomo delali in glasovali z ozirom na svobodomiselnost mišljenja? Mari ni bila sestavljena »Zveza delovnega ljudstva« samo iz gospodarskih vidikov in za gospodarske potrebe delovne Ljubljanec?!

Da! Zato je bilo iz programa »Zveze delovnega ljudstva« izločeno vse tisto, kar mora vsaka skupina, ki v tej zvezi sodeluje, držati. **Gospodarski interes Ljubljanec pa zahteva, da na trgu Taboru ne stoji telovadišče.** Vseeno je je potem, kako se prizadeto telovadno društvo imenuje. Naj bo »Sokol« ali »Orel«, — **na Taboru je bila občina prikrajšana za mnogo tisočev denarja, na Taboru mora stati igrišče ali park in to mora »Zveza delovnega ljudstva« vedeti.**

Čevlje kupujte z znamko »Peko« tovarn Peter Kozina & Ko., ker so ti priznani najboljši. Glavna zaloga Ljubljana Breg 20, na drobno Aleksandrova cesta 1.

Tedenske novice.

Umrla je mati našega tovariša, poslance Franceta Kremzarja ga. Uršula Kremzar. Pogreba dobre matere se je udeležilo obilo občinstva. Zastopane so bile vse naše politične in kulturne organizacije. Bog bodi blagi pokojnici milostljiv! Tovarišu poslancu in ostalim naše toplo sožalje.

Obrtni vajencj so pri zadnji seji občinskega sveta ljubljanskega demonstrirali za svoje pravice, ki jim jih je požrl centralizem. Obrtne in obrtno-nadaljevalne šole so namreč bile že dve leti zaprte. Za prihodnje šolsko leto pa zopet ni bilo nobenih izgledov in fantje so glasno in javno zahtevali nazaj svojo šolo.

Angleži in pouk. Angleška porabi za pouk mnogo več ko za vojno in mornarico. Kljub temu, da je vlada letos hranila, je vendar bilo stroškov za prosveto 8 milijonov funtov šterlingov. To je 28 milijonov več kot za vojaštvu in 24 milijonov več kot za mornarico. Kako pa pri nas?

Klečeplazenje. Dne 5. 6. in 7. je bil v Celju zadržni kongres. Na ta kongres je prišlo tudi nekaj tujcev. Bili so tudi nekateri zastopniki Srbov. Slovenski referenc Miloš Štibler je na kongresu v slovenskem Celju govoril menda tem Srbov na čast — v srbohruščini. Ali ima zastopnike vlade za tako neumne, da ne razumejo slovenščine — zakaj potem hodijo k nam — ali pa je to res znak, da je nekatere ljudi sram govoriti slovensko — kot jih je bilo sram včasih, če so jih slišali Nemci. Štajerski listi poročajo, da je bilo prav zanimivo slišati srbščino s štajerskim pohorskim naglasom.

Štefanović spet menjava gospodarje. Bivši komunist Štefanović, ki je zadnje dni pred volitvami preskočil za lepo plačo v radikalno srbski tabor, se je tudi tam naveličal mirnega življenja. Začel je rovariti proti svojim kruhodajalcem, ki so ga postavili zaenkrat pod kap. Sedaj se bori kot lev za priznanje, da je le on pravi radikal in resnični oboževalec Pašičeve brade, Lukan, Ažman in drugi radikalni prvaki pa da so samo koritarji. Podeželski radikali sedaj ne vedo, s kom je bolj zaslužno iti s Štefanovičem ali Ažmanom. Upamo, da zmaga Jadranska banka.

Rudarji na Češkem so se udali. Pristali so na 30% znižanje plač.

Minister za socialno politiko je te dni obiskal Ljubljano. Prišel je baje lasat Štefanoviča, Lukana in dr. Goršiča. Pripovedujejo, da je Štefanović molil kozje molitvice, z Lukanom sta se pri kosilu zmenila, računil dr. Goršiča so pa prezapleteni in jih je minister nesel s seboj v Belgrad.

Železniška nesreča. Na progi Zagreb — Sv. Klara se je pripetila grozna železniška nesreča, katere žrtev je bil mladi železniški čuvaj Viktor Osek, ki se je vozil na drezini. Že blizu čuvajnice ga je dohitel vlak ter zavozil z vso silo v drezino. Osek je prišel pod kolesa lokomotive, ki ga je vlekla še kakih 14 metrov daleč in ga popolnoma razmesarila. Osek se je še-le pred kratkim oženil.

Velik požar. V Velesu v Macedoniji je preteklo nedeljo izbruhnil velik požar. Velik del mesta je bil v plamenih. Zgorelo je veliko število hiš in trije otroci.

Profesor in podporočnik. Iz belgrajske »Politike«: Profesor, ki ima 9 službenih let in ki je dovršil svoj izpit z odliko, je prejel 1. oktobra t. l. 1550 dinarjev plače z draginjsko doklado vred, njegov 13 let mlajši brat pa, ki je dovršil vojno akademijo, je dobil 1. oktobra 1923 kot podporočnik 2666 dinarjev plače, brez drv, do katerih ima tudi pravico.

V Varšavi 186 ranjenih in mrtvih. Nastala je silna eksplozija v skladišču smodnika. Dognalo se je, da je eksplozija uprizorjena namenoma. Domnevajo, da gre za političen atentat komunistov. Vlada je seveda brž izdala proglaš in pogon za »protidržavnimi elemente«.

Centralistom! »Srijemski Hrvat« prinaša na naslov centralistov sledeča zanimiva vprašanja: Koliko bratov Srbov bi bilo za narodno edinstvo, kadar bi: 1. bila vladajoča dinastija hrvaška; 2. bila prestolnica Zagreb; 3. bili vsi ministri Hrvati; 4. bila edinstvena in bratska vojska izključno v hrvaških røkah; 5. stekale vse milijarde davkov v Zagreb; 6. na vseh važnih upravnih mestih sedeli Hrvatje; 7. zunanjo politiko vodili izključno Hrvatje; 8. žandarji in policija prebatalni vsakega Srba, ki bi bil nasprotnik režima; 9. Hrvatje zamenjali

4 dinarje za 1 krono; 10. uvedli v Srbiji latinico mesto cirilice; 11. odpuščali iz službe kvalificirane Srbe in nameščali Hrvate?

V spomin mrtvih za žive. Hrvatska »Narodna zaštita«, ki se peča z vsemi panogami socialnega skrblstva, hoče letos uresničiti misel, da bi ljudje o Vseh svetih namesto prerazkošnega okitenja grobov darovali za žive: za sirote in bednike vseh vrst. »Narodna zaštita« priredi zato na Vseh svetih in Vernih duš dan javno pobiranje darov v svoje svrhe.

Pred splošnim rudarskim štrajkom na Hrvaškem. »Zagreber Tagblatt« poročajo iz vrst organiziranega delavstva: Položaj rudarjev v Hrvatski in Slavoniji se je v zadnjem času zelo poslabšal. Večina rudnikov svojih delavcev ne izplačuje, češ da ni denarja. Delavci morajo čakati na plačilo po 1—2 meseca. Delavstvo ponekod že zapušča delo, ker nima s čim živeti, a ni izključeno, da v kratkem celokupno rudarsko delavstvo prične štrajkati. Rudarske plače so bile itak že zelo majhne. Rudniška podjetništva trdijo, da so sedanji težki položaj zakrivile državne železnice, ker so ustavile plačila za dobavljeni premog, a železnice so največji odjemalec premoga. Splošna delavska zveza Jugoslavije se je obrnila na generalno direkcijo državnih železnic in na prometno ministrstvo, da rudniki dobe za premog plačilo in morejo potem plačati delavstvo.

Prestolonaslednika bodo krstili te dni.

Kaj naj ve tudi slovenski delavec o † nadškofu dr. Stojanu, prijatelju dr. Kreka.

Nasprotniki katol. Cerkve radi očitajo zlasti nam vernim delavcem, da vlada v naši Cerkvi kapitalizem in aristokracija. Če tega ne morejo dokazati na naših škofih, katerih požrtvovalno delavnost, skromnost in ljude-milo dobrodelnost vsi od blizu lahko gledamo, začno govoriti o hrvaških, ogrskih ali čeških škofih, ki pri nas niso poznani. Te obrekovalce tepe po zobeh resnica, ki pripoveduje o nasledniku sv. Metoda na Moravskem, dr. Antonu Cirilu Stojanu, umrlem 29. sept. v Olomucu in pokopanem 2. okt. v kraljevi kapeli na Velehradu, takele podatke.

Življenjepis.

Stojan, rojen 1851 v Běnovu (Morava), je po gimnaziji bil eno leto vojak, v Olomucu je postal doktor bogoslovja, kot kaplan je deloval na več župnijah, za župnika je bil v Dražaricah, 1908. l. je postal kanonik v Olomucu in prošt v Kromčržu, l. 1921. nadškof v Olomucu, l. 1897 ga je splošna kurija izvolila za prvega in edinega državnega poslanca kršč. soc. organiziranega ljudstva na Moravskem (okraj Ogrsko hrodišče), deželni poslanec je postal l. 1900, v republiki je umrl kot član senata.

Dr. Stojan v javnosti.

Na Moravskem je bil Stojan najpopularnejši človek, splošno priljubljen, imenovali so ga (tudi v tisku!) »naš tatiček« (očka) vsled neomejene dobrodušnosti napram vsakemu človeku brez razlike. Kot kaplan je ustanovil v Priboru češko gimnazijo, in ga je zaradi narodnega delovanja preganjala avstrijska vlada pod Gautschem. Kot župnik je razdal vse, kar je imel, celo obleko, revežem. Tudi kot nadškof je vsled svoje dobrodelnosti napram osebam in vsakovrstnim zavodom ali organizacijam bil vedno v denarnih stiskah, dajal je vsakomur, ki ga je prosil, tudi nevrudnim, da ne bi kdaj resnično potrebnega prikrajšal.

V oporoki je Stojan prosil za molitev, za odpuščanje morebitnih žalitev, ali pohujšanja, svoje premoženje pa je razdelil med dobrodnele organizacije zlasti cirilometodejske. V senat pride kot Stojanov naslednik delavski zastopnik Lidove stranke, krščanski sociallec Bohuslav Koukal, ravnatelj delavske mizarske zadruga.

Po svoji globoki, požrtvovalni ljubezni do celega naroda, zlasti do ubožnih slojev, in po svoji neugnani delavnosti za javni blagor je bil Stojan Moravanom tako poznan in priljubljen, kakor nam Krek! Dr. Hruban, pred Šramekom voditelj katoliških Čehov, piše o † Stojanu, s katerim je bil kot tovariš-poslanec intimno zvezan 25 let, med drugim to - le (Den, 2. X.) pod naslovom: Za »tatičkom« :

Glas ob smrti.

»Nehalo je biti veliko srce. Zaprla se je knjiga življenja bogatega le na delu in žrtvah. Češki narod je izgubil zvestega sina, republika vzornega državljana, nam

pa je odvezet res nenadomestljiv prijatelj, neutrudljiv delavec, navdušen branitelj in propagator versko-narodne kulture in cirilometodejske velike misli. Nam in ljudstvu je umrl »tatiček«, kakor ga je sama iz sebe začela nazivati ljudska duša. Ljudstvo mu je bilo vse: zanj je živel in delal, ljudstvu je služil, zanj govoril, ljudstvu je pomagal kakor je najbolje mogel in znal. Če ga je zbolela zloraba njegove dobrote, se je morda trpko pošalil, a delal in pomagal je dalje. Ljudstvo ga je tudi povečini razumelo, ga otroško ljubilo in ga ohrani v trajnem, ljubečem in hvaležnem spominu«.

Na Dunaju sta veliko občevala Stojan in Krek, skupaj sta hodila tudi po Moravskem in Stojan je bil na Dunaju član Jugoslovanskega kluba.

Za pogrebom so šli 3 ministri, 14 senatorjev, 15 poslancev, 3 generali, papežev nuncij in 5 škofov: Orlov, zastopstev, šol in ljudstva nebroj.

Spominu Krekovega prijatelja in tovariša, dobrotniku čehoslovaškega ljudstva in delavstva, Čehu, članu kluba naših poslancev, očetu in zaščitniku vseh trpečih bratov na severu, vzornemu škofu na sedežu sv. Metoda: čast in slava, naše priznanje in spoštovanje.

Naj duh Stojanov in Krekov živi dalje v naših in čehoslovaških vrstah.

Dopisi.

Strokovni shod v Guštanju. Dne 14. t. m. se je vršil v Guštanju shod S. Z. T. D., kateri pa je bil zbog slabega vremena bolj slabo obiskan. Poročal je strokovni tajnik Semenič A. iz Maribora. Želeti bi bilo od strani skupine več živahnega agitacijskega dela, zlasti za naš časopis »Pravica«. Ali ni sramota za skupino, ako prihaja v tak številni delavski kraj samo par izvodov našega lista. Tovariši, zganite se in na delo!

Delavska zveza.

Okr. Del. zveza v Celju, razširja svoj delokrog na vse občine oz. župnije celjskega sodnega okraja. Ona je članica D. Z. za Slov. v Ljubljani, katera je poleg K. Z. in O. Z., del. Slov. ljud. stranke. — Okrajni odbor je na prvi svoji seji izdelal delovni načrt za izpeljavo organizacije v celjskem sodnem okraju in uredil svoje poslovanje tako, da bo lahko ustrezno vsem potrebam. Ker je mnogo delavstva, poleg kmetskih poslov tudi industrijskega bilo dosedaj včlanjenega v Kmetki zvezi, ker pač nismo še imeli svoje delavske politične organizacije, naj se sedaj naši tovariši iz vseh občin zberejo in razgovore, kako čimprej ustanoviti v svoji župniji »Delavsko zvezo«. Obrnejo naj se z dopisnico na: Okr. Del. zveza v Celju, Beli vol, za pojasnila in navodila. Ako bo treba, skličemo tudi shod in pošljemo govornika. Želimo, da se iz vsake župnije oglasi vsaj eden naših

KUPUJTE PRAVICO!

»Pravica« se dobi v prodaj v trafikli Šterkovič,
Dunajska cesta.

Ljudska posojilnica

reg. zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge do 10% brez vsakega odbitka.

Svoje prostore ima tik za frančiškansko cerkvijo v lastni palači, zidani še pred vojsko iz lastnih sredstev.

Poleg jamstva, ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in drugo lastno premoženje, jamčijo pri Ljudski posojilnici kot zadrugi z neomejenim jamstvom, za vloge vsi člani z vsem svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog.

Hranilne vloge znašajo nad K 130.000.000.—.

tovarišev, ki bo prevzel prvo delo in si pridobil novih kolegov, ki bodo vpisali na članske pole po vseh vaseh naše tovariše in jih tako organizirali. Ne pozabite pa poleg pobiranja letne članarine, ki je malenkostna, pridobivati naročnike na naš časopis »Pravica«, katero mora naročiti in čitati vsak delavec. Izpolnjene pole se pošljejo potem okrajni organizaciji v Celje s članarino. Upamo, da se tudi tovariši v sosednih okrajih zganijo in takoj ustanovijo svoje Del. zveze, da bo naša delavska armada kmalu oborožena z močjo!

Iz tajništva: Krajevne organizacije D. Z. iz vseh okrajev, (razun celjskega) naj si stavijo takoj za nalogo, ustanoviti okrajno D. Z., ki naj ima svoj sedež na kraju, kjer krajevna organizacija najbolj živahno deluje. Ako rabi katera kraj. org. navodila za ustan. obč. zbor, naj se takoj obrne ali na okrožje v Celju, ali na Del. zvezo za Slov. v Ljubljani, kjer naj se naroče tudi potrebna pravila. Članske nabiralne pole so okrožju pošle, zato jih naročajte kar od centrale v Ljubljani. Ako želite shod, se obrnite pravočasno na okrožje, da preskrbi govornika. V prihodnjih 14. dneh naj si vse krajevne organizacije izvolijo v smislu poslovnik S. L. S. zaupnike za glavni zaupni zbor stranke, ki se vrši v kratkem. Izpolnite točno!

Okrožno tajništvo v Celju.

Ne zamudite prilike, kadar pridete v Celje!

Vsak dan od 8—12 in od 2—6 ure v tajništvu J. S. Z. pri Belem volu, si lahko nabavite znanstveno delo in potrebno brošuro, dr. A. Gosarja:

»ZA KRŠČANSKI SOCIALIZEM«

in naročite glasilo kršč. delovnega ljudstva »PRAVICO«, katera mora v vsako hišo!

IZ UREDNIŠTVA.

Naš listek: Danes in v prihodnji številki prinaša »Pravica« zanimivo dogodbico »Šivilja«, iz dunajskega proletarskega življenja. Potem začnemo priobčevati povest »Mlada žena«.

Dopisov je še vedno premalo. Pošiljajte vse novice, da bo list zanimiv, vsestranski.

Prepozno prihajajo dopisi in doneski. Uredništvo sprejema doneske za vsako tedensko številko samo do ponedeljka popoldne ob petih.

Agitacija za razširjenje lista se ponekod kar ne more razviti. Tovariši! Brez truda ni kruha!

IZ UPRAVE.

Položnice pošiljamo te dni v kuvertah vsem onim naročnikom, ki imajo zaostanke na naročnini. Naj nam vsak takoj nakaže označeno vsoto obenem z naročnino do konca t. l. — List se mora kot povsod, tudi pri nas plačevati naprej. Redno plačujočim naročnikom priložimo položnice v eni prihodnjih številok »Pravice«.

Pravkar je izšla v založbi »Socialne Misli« knjiga

Dr. A. Gosar:

ZA KRŠČANSKI SOCIALIZEM

Pomisleki in odgovori

z velezanimivo in aktualno vsebino.

Cena 117 strani obsegajoči knjigi znaša 14 Din. Če se naroči in takoj plača vsaj 10 izvodov, znaša cena za izvod samo 12 Din. Dobi se v knjigarnah ali pa v upravi »Soc. Misli«, Jugoslovanska tiskarna, kolportajni oddelek, Ljubljana, Poljanski nasip 2.

To knjigo mora imeti vsak krščanski — sociallec!

Kdor uporablja

GAZELA-milo,

štedi perilo in novec!

Ti si član i. delavskega konzumnega društva

potrebuješ za zimo gorke obleke, pa pozabiš, da dobiš najboljšo, najcenejšo in najtrpežnejšo blago pri svoji zadrugi, poleg tega pa še koncem rač. leta 3% popust.

Za blago plačaš 3000 do 5000 K, popust znaša 90' do 150 K, to je enodnevna plača. Ali ni škoda celodnevnega truda in znoja, — samo radi tvoje pozabljivosti in nezavednosti.

Ti si lačen in žejen rabiš pokrepčila, —

pa pozabiš, da ti nudi tvoja lastna zadruga vsega tega. Mogoče ne veš, da dobe vsi člani v zadrugi prostorih v kleti Kongresni trg št. 2 pošteno in solidno postrežbo. Dobiček, ki ga pustiš s tem zadrugi je vendar skupna last vseh zadrugarjev, — cele organizacije.

Vsak mesec rabiš špicerije in drugih vsakdanjih potrebščin za 3000 K, — na leto za 36.000 K, — 3% popust znaša 1080 K. — Za ta denar oblečeš enega otroka. Ti pa praviš: kaj, za denar se dobi povsod in podpiraš mnogokrat tvojega najhujšega političnega in gospodarskega nasprotnika. Kadar si v sili pa pričakuješ podpore od organizacije, katero si zanemarjal.

Pravi član je le oni, ki res vse kar rabi nabavlja pri svoji zadrugi. V združenju je moč!

V neednosti slabost!